

TALAING INSCRIPTION IN A BELL CAST BY ANAUPPET-LUN MIN

TRANSLATED BY

C. O. BLAGDEN AND PE MAUNG TIN.

[Sir Arthur Phayre has a note regarding the bell: "This bell, it appears, was carried to Arakan, when a raid was made by the King of that country into Pegu, some years after the death of Mahā Dhamma rāja [Anauppet-lun Min]. In the war of 1825-26 between Burma and British India, it was found in the precincts of a temple near the old capital, and was carried to India as a trophy by a Hindu Officer of Irregular Cavalry. It now hangs in a Hindu temple in Zillah Alligarh" (p. 148, History of Burma).

The text of the inscription is in Talaing and Burmese. It was printed with a free English translation in the Journal of the Asiatic Society of Bengal, Vol., VII, April 1838 under the title "Restoration and Translation of the Inscription on the large Arracan Bell now at Nadro-highat, Zillah Alligarh, described by Captain Wroughton in the Journal of the Asiatic Society, 1837".

There are points in the Talaing text, where a study of the Burmese text does not give much help. The present translation is of the Talaing text, reproduced from the Journal mentioned above. The Burmese text also is reproduced from the same source for purposes of comparison.

The inscription says that the bell was cast in 1622 A.D. But lines 22—41 read more like a reminiscence of the fight between Wareru and Tarabya (end of 13th century) than anything recorded of Anauppet-lun Min. And do the two dates in lines 3 and 4 refer to his previous incarnations?

The system of transliteration is that commonly used by Sanskrit scholars for the transliteration of Indian alphabets, with the following exceptions. Where they write *v*, we use *w*; for the *anusvāra* (usually written *m*) we have used *m* only in those cases where the sound of *m* is intended; where it is merely a shorthand way of writing an initial *a* with a *virāma* over it and represents the glottal stop, we have used an apostrophe ('); where it represents an aspirated sound we have used *h*; where it symbolizes an open *o* sound, we have used *ā*].

1. p̄ai bhadrakaw wwa' ṃ t̄ila mnuṃ puin kyāk trai Kakkusan ṃ t̄ila mnuṃ puin kyāk trai Konāguṃ ṃ t̄ila mnuṃ puin kyāk trai Kassa -

2. pa ṃ suṃ sāsanaṃ kli lon ā nibbān tuai ṃ t̄ila mnuṃ puin kyāk trai mhāra Gotama ṃ ma ktuiw dah ṃ

TALAING TEXT.

3. nū snām tila mnuṃ puin kyāk trai mnāra¹ Gotama t ma pari-nibbān tuai sāsana 1275 sām² kali lon ā ṃ

4. pḍai sāsana 1913 gah smiñ³ mwai ma ktuiw dah ma pa tala mahātejagan ṃ nwam kuiw kwat lhat ma hwa' dah

5. pḍen pḍah canah na alew pḍa⁴ jaku kuiṃ ṃ suiṃ puin ma nwam ṃnān ṃ daḍ kuiṃ hwa' dah kuiṃ mnuṃ kuiṃ⁵ acan akhraṃ

6. mnuṃ kuiw pawī bwuiñ ṃ satti bala manā phcuip⁶ ma nwam pḍai tala ṃhah ma smah kuiw woṃsa⁷ ṃ smik gwa' balah bhawa-

7. satta' ṃ mnuṃ mettā ma kuiw dān kuiw ṃhah bwai dhaw ṃ ma chuik bdak pḍa⁴ dik pan ṃ mahatthā Dasa bañā⁸ ṃ

8. ma chuik bdak pḍai tala ṃhah ṃ malawara dhaw ma tim ma lep ma plop jrahān ku ṃhah ṃ do⁹ Bañā

9. ma chuik padak¹⁰ pḍai pa luip pum¹¹ ṃhah ṃ ḍun ma ḍuik pen tau mnuṃ jrahāt ma sun ṃ ma twah gah dasabala ṃ

10. ṃñābala ṃ kāyabala ṃ tejabala ṃ sutabala ṃ dasabala ma twah gah ma ḍuik pen tau dra-

11. p rat thapah prakā ṃ ṃñābala ma twah gah smiñ ekarāt ma ḍuik pen tau patibhān

12. ṃnān ma prah ṃ kāyabala ṃ ma twah gah¹² kwat tai cah dacam sāk ṃ tejabala ṃ ma twah gah ma ḍuik pen

13. tau amāt thakuip pnān trījah dhayah ma nwam ṃ gluiñ ṃ sutabala ṃ ma twah gah jrahāt pañā

14. uit suiṃ ma tim bwaw gun ṃ payuiw rah kwān samat kuiṃ ṃ bañā tala ṃhah ḍot tala ṃhah Bago

15. ptit ṃ pa huit cuit ma yoñ ṃ dhaget ma blah pḍai rājawat ṃ smiñ Pran ma dah de' tala ṃhah

16. Rissa dugambha ṃ ma pa sī phuiw gwa' pa hā ṃ suiṃ agāwara ite hwa' pa manasī tara¹³ kuiw smiñ ta kuip

17. pnān Dussidat ga gwa' lhe' lhan ṃhā pa buiw labah kuiw ceh cuip tala Mru Pran ṃ wā tala ṃhah ma

1 Read mhāra 2 For snām 3 For smiñ 4 For pḍai 5 Read kuiw.

6 Read mañā bcuip 7 Better waṃsa 8 Read Pañā 9 For dah 10 Read ladaḍ 11 Read phum 12 For gah. 13 Read manasikāra.

18. tau ro ॥ de' tala ñah Adaniñ payaw tau hā ॥ de' tala ñah Yān
cesika ma tim hā ॥ wa-

19. w ॥ labat ॥ ta luai ॥ lapah pan kwān wwa' dassamona tathā ma ca
heñ ॥ smiñ mat Bhada ॥

20. ca thān Koliya ñah bā wwa' tau lapāt¹⁴ jwi ॥ pa huit phatau¹⁵
satta' ket thaw sran pđai

21. kon đun kon kwān tuai ca hwa' pñat dah sabhañga dah duik ā
tun ॥ ॥ ॥

22. Krau gwa'¹⁶ nū kuiw đun Ketuwatī Bakām gah ॥ salah ket lwah
palah preñ sagatabyuhā

23. tuai ditthī naksat khuih yatrakāla ma dah buiw labah ma tup
kuiw cuit ॥ jak ceh

24. nū đun Ketuwatī Makām¹⁷ te' ra ॥ gatu cai pi cwek thai añā suim
buiw pnān dah khara 15 thai ā cuip bduip

25. pnān tuik ॥ pnān ciñ ॥ pnān khyeh ॥ pnān kwi sarāai lakhak buiw
labah suim caturānga ॥ jak ceh cui-

26. p bduip alām rāai tañ khon ॥ than sri Hamsāwatī phych dap tuai
tan māñ ra ॥ smiñ ekarat đu-

27. ñ srihamsāwatī plan ॥ suim caturāñka cañah ket tuai đun phatuik
pnān ॥ ñah ma jak kluñ ॥ gah

28. hwa' māñ tuai kalo' lik kuiw smiñ đun Mattama ra ॥ kuiw kluñ
ruim pnān ñi ॥ smiñ Mattama miñ tuai

29. suim buiw labah ciñ khyeh tuik kwī preñ ñi sā tap stah tuai jak
klo' ā đun sri Hamsāwatī ma ā

30. cuip ra ॥ smiñ ekarāt plan đuk ciñ thān kuin Erāwuiñ tuai ॥ buiw
ciñ khyeh ॥ kwī sarāai la

31. khak ॥ suim pañot pñow phatuik pnān lapāt ñah te' ra ॥ dap
suim ase ahān

32. pek luiñ uit ra ॥ ॥ jaku tala ñah suim dap dadah ma kñā kluñ
cuip suim amat señāpati

33. takuip pnān dau bañā buiw labah kluñ ruim tuai ॥ ma gwa' jñah
pnān ñah te' ra ॥ ॥ ॥

14 For lapāk

15 phatau seems an error for pat

16 Read wwa'

17 Read Bakām.

34. p̄dai gah smin̄ srī Hamsāwati plan ᳚ khyap gacuit smin̄ Mattama ᳚ ma jak tit suim̄ buiw labah bwai ma gliuñ ᳚

35. smin̄ Mattama ᳚ n̄āt buiw labah bwai ma gliuñ tuai ma tim̄ cut¹⁸ ra ᳚ suim̄ kuiw buiw labah a¹⁹ kluñ ruim̄ pnan̄²⁰ roñ

36. Imuh gruih gacuit ai plan gah tuai ᳚ khāra ai gwa' yuik duik sasanā p̄dai duñ wwa' plan ra yaw sdah ᳚

37. sattru pan duih dacām duih gruih pa kuiw m̄an ᳚ kuiw ai sgo' jnah̄ ñi ᳚ sāk wwa' pahadithān̄²¹ tuai tala ñah̄

38. tuin̄ duik cin̄ thān̄ kuiw²² Erawuin̄ yuiy²³ ket ᳚ pnan̄ cin̄ khyeh̄ tuik kwī suim̄ buiw labah jak sra lup

39. ā dow pnan̄ ñah̄ ra ᳚ smin̄ bā pnow caturaṅga p̄dai gah drañ uposatha kaw ā hwa' gāñ kalēñ dwa' ᳚

40. cin̄ khyeh̄ ᳚ tuik kwī sarāai lakhak hwa' gāñ duñ pek dau ā ra ᳚ tala ñah̄ smin̄ Mattama ᳚ ma gwa' jnah̄

41. tuai' lau pham̄ kharā ma kali gwa' Srī Hamsāwati ᳚ mnuim̄ kuiw dhanī pan ma twa' gah̄ rājadhanī ᳚ bijjadhanī ᳚ rattadhanī ᳚

42. yogadhanī ᳚ pnow dhanī pan rājadhanī ma twah̄ gah̄ tnow smin̄ ma prai nwaṃ̄ kuiw idhibala²⁴ ᳚ bijjadhanī ᳚

43. ma twah̄ gah̄ kwat lot kwat tai dhayah̄ tah bwai ma gliuñ ᳚ rattadhanī ᳚ ma twah̄ gah̄ drap rat thaw

44. sran̄ mnik̄ buit blai bgai sin̄ lhā . bwai ma gliuñ nwaṃ̄ tau ᳚ yogadhanī ᳚ ma twah̄ gah̄ sarāai khuiñ tai gāñ slah̄ lamyuin̄²⁵ gā-

45. ñ skāt nwaṃ̄ bwai ma gliuñ ᳚ ma duik peñ tau kuiw dhanī pan ma gwa' jnah̄ ket tuai sattru tama ᳚ ma twah̄ ñah̄ pāai pah̄

46. tah lah̄ kle' tuai ᳚ p̄dai drap ma ha gwa' dah̄ bwai dhaw puiai tit huiṃ̄ kuiw tala ñah̄ ñi ᳚ tha kuip pnan̄ ᳚ amat²⁶ se-

47. ñapati ta' sgh̄ tuai ᳚ drap cetiya santaka ᳚ dhamma santaka ᳚ samghasantaka ᳚ ma tup tau rau

48. pamat̄ lñā dāai dāai kuiṃ̄ ᳚ ptiṃ̄ tala ñah̄ tuai ᳚ pāai kle' thān̄ jnoai nū duñ kuiw ā tho' ke'²⁷ ra ᳚ ᳚

49 p̄dai sat ᳚ ma nwaṃ̄ cuit ma kuiw sgo' ñāt yah̄ tamah̄ lukau kaw sāk gah̄ law cuit tuai ᳚ p̄dai ma kuiw

18 Probably for cui 19 For ai 20 For pnan̄ 21 Pāli adhiṭṭhāna 22 For kuin
23 Read yuik 24 Pāli iddhibala. 25 Read lamyuiṃ̄. 26 For amāt. 27 Read kle'.

50. snow kuiw ku sat gamluin̄ gah ṅ ṅān̄ smiñ̄ yuiṃ ma ptuai snow
bwa dhaw²⁸ lut dah̄ ma thuiw̄ kuiw̄ pa ṅ pḍai ke-

51. ṅ k̄ā galān̄ ketca uit̄ suiṃ ṅ amāt̄ ṅ thakuip̄ pnān̄ ṅ dau bañā ṅ buiw̄
labah̄ sarāai lakhak

52. uit̄ suiṃ ṅi s̄ā stap̄ stah̄ tuai gho s̄arada ṅān̄ smiñ̄ gatu ma tuin̄
yah tamah̄ mānkr̄ā sa-

53. moñ̄ sn̄āñ̄ naksat̄ kuiṃ ṅ pa s̄juin̄ sabhaū kuiw̄ satta' ṅi in̄uh̄ law
cuit̄ tuai ṅ duñ̄

54. s̄juin̄ satta' ṅ mmum̄ lak̄ kuit̄ gwa' wet̄ kle' uit̄ tuai ṅ mañ̄ mwai
law dhaw̄ cah̄ pa tau law dhaw me-

55. tt̄ā cuit̄ pḍai satta' ṅ wet̄ phaton̄ sarap̄ phadap̄ lmeñ̄ dhaw̄ smiñ̄
tamlā hwa' gwa' blah̄ hwa' weñ̄ p̄āi ṅ

56. lukaū k̄āla ma la' ṅ gwa' pkañ̄ rañ̄ duñ̄ sr̄i Hams̄awatī tuin̄ kwet̄
smiñ̄ tamlā ṅ hwa' gwa' blah̄

57. taget̄ casuin̄ mañ̄ tau ra ṅ ṅ nwam̄ payām̄ mwai tñai gho s̄arada-
utu dman̄ tau ltū sn̄ā paso-

58. k²⁹ cuit̄ ma cuin̄ skuim̄ ma jip̄ klip̄ pḍai dhaw̄ bwai ma lon̄ heñ̄ ṅ
pḍai duñ̄ Sr̄i Hams̄awatī wwa' gwa' pa cnah̄

59. kyāk̄ trai srah̄ patau law cuit̄ ṅ yañ̄ pawa ma nwa³⁰ kuiw̄ bwai
dhaw̄ ai law cuit̄ ra ṅ ai so³¹ khañam̄ kuiw̄

60. snow la it̄ satta' gamluin̄ cuit̄ gwa' lhai lah̄ ṅ satta' ma hwa' gwa'
phek̄ gmāk̄ ṅ ai kuiw̄

61. dhaw̄ sati ṅi ṅ kuiw̄ gwa' thget̄ snow hwa' mik̄ kuiw̄ blah̄ snow ṅ
khañin̄ mwai ai sron̄

62. ai kwak̄ law dow̄ tñā kat̄ ra ṅ yañ̄ bwai dhaw̄ hwa' moai kuiw̄
snow ṅ ptuai snow pḍai

63. satta' tuai ṅ tak̄ khañin̄ kuiw̄ ptim̄ ṅ yām̄ min̄ khañin̄ tuai snow
bwai dhaw̄ ai ptuai kuiw̄ kusa-

64. tt̄ā' ra ṅ sak̄ wwa' tala ṅāh̄ nwam̄ dno³² ptuai ṅ suiṃ ṅuh̄ mnuṃ
sran̄ s-ahmnuṃ ṅ bnat̄ luiṃ pasā ṅ

65. Sakkarat̄ 984 phallaguṇṇa s̄anwatchaw̄ gatu mrekkasuiw̄ pḍai 12
manak̄ tñai can ṅ

28 Read snow ba bwai dhaw.

29 Read pasek.

30 Read nwam.

31 Probably for son.

32 Read gnop.

66. bhaddrā ditthī ṃ lak dhanu ṃ payāṃ tñai tuin tuai pi nādi bā
pāt triyañ brabati ³³ ṃ nawañ bu--

67. ddhawā ṃ pḍai akhā gah tala ñah kuiw son khañin mwai lyuin 8254
[ticals] tuai kuiw kwak law dow tnā

68. klat ra ṃ nū tawuiw ma kwak khañin yām satta' ma ha gwa' glañ
snow babwai dhaw khā tuik khañin

69. santiṇ ṃ baru khañin tala ñah gwa' min ṃ tala ñah gwa' pa tuai
kuiw kuiw snow bwai dhaw kuiw ku sat -

70. ta' gamluin ṃ pa tadhuiw nū gah satta' dah ā khanap la--it san
ra ṃ satta' dah lāñ cuit

71. uit ra ṃ pḍai tala ñah sron law khañin gah ṃ smiñ ekarat ma pkan
rañ duñ Sri

72. Hamsawati bwai krau khañin wwa luin lak sgut pruiw ā dah tuai ṃ
ran kuiw da tuai mramow ku sat --

73. ta' gamluin gah ṃ kuiw la huit khaṇaṃ prupren law ñi ṃ phuiw
ai ma khaṇaṃ law khañin ma pa tuai

74. snow kuiw satta' dah pmik ṃ bwai anagat nibbana desasanthān
kuiw gwa cau tan

75. māñ ñi ṃ la' gwa' nibbān jmap jmap bhawa ruih ruih ma pa tuai
snow gah ṃ kuiw dah bwai dhaw kuiw

76. gwa' pa tuai snow bwa dhaw ñi ṃ huin ai sgo' pa tuai snow
tuai ra ṃ

33 Read brau bati.

BURMESE TEXT.

ဘက္ကမ္ဘာထက်နှိုက်ပွင့်တော်မူသော ဘုန်းတော်ကြီးသောဘုရားမြတ်စွာကောက္ကသန်။ ဘုန်းတော်ကြီး
သောဘုရားမြတ်စွာဂေါ်နာဂုန်။ ဘုန်းတော်ကြီးသော ဘုရားမြတ်စွာကဿပ။ သာသနာတော်နှင့်တကွပရိနိဗ္ဗာန်
စံလွန်တော်မူပြီးသည်နောက်။ ဘုန်းတော်ကြီးသောဘုရားမြတ်စွာ မဟာရဂေတါမပွင့်တော်မူသည်။ ဘုရားမြတ်စွာ
မဟာရဂေတါမ ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူပြီးသည်နောက်။ သာသနာတော် ၁၂၇၅ နှစ်လွန်သည်။ သာသနာတော်
၁၉၁၃ ခုနှစ်တွင်။ သမ္ဘာနှင့်ပြည့်စုံသည့်မင်းဖြစ်တော်မူသည်။ အထာရသအတတ်ပညာလည်းမသင်မကြားမိဒိအလို
လိုတပ်ခြင်း။ ညာဏ်ပတ်ဘန်ဥစ္စာနှင့်ပြည့်စုံစွာခြင်း။ သင့်သည်မသင့်သည်ကိုလည်းဆင်ချင်နိုင်ရှည်ခြင်း။ ပသတ္တိဗလနှင့်
ပြည့်စုံခြင်း။ အခြေအရန်ဆွေမျိုးတို့နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ တိုင်းလူပြည်သားတို့ဆင်ရဲခုကျကိုကယ်ဆယ်ခြင်းဖြင့် မေတ္တာ
ပွားများ၍မစခြင်း။ အမတ်ကြီးလေးပါးတို့ကိုလည်း အခွင့်ပေးချင်း။ အသမညာအမတ်ကိုလည်းအခွင့်ပေးခြင်း။ မလတ
ရတရားဆိုရာမှာ—သူတထူးတို့ကိုချစ်ခြင်းမေတ္တာပွားများလျက် လူ့ဒါနိစွန့်ကျယ်ခြင်း။ တိုင်သူပြည်သားတို့ကို အ
ကျိုးစီးပွားများစေခြင်း။ ဒေါ်ဗျညာဆိုရာမှာ—မင်းအေကရာဇ်အဘိသိတ်သွန်ခြင်း။ မြို့အား ၅ ပါးဆိုရာမှာ—အသမလ
—ညာဏ်ဗလ—ကာယဗလ—တေဇဗလ—သုတဗလ။ ထိုဗလ ၅ ပါးဆိုရာ၌ အသမလသည် ရွှေငွေ ကျော်သံ ဘက္က
များနှင့်ပြည့်စုံပေးများခြင်း။ ညာဏ်ဗလဆိုရာ၌ မင်းအေကရာဇ် ဘုန်းအာဏာပညာတက်မြန်ပြည့်စုံခြင်း။ ကာ
ယဗလဆိုရာ၌ အထာရသ ၁၈ ပါးသောအတတ်နှင့်ပြည့်စုံသည်။ သူရဲသူခက်တို့ပေါ်များခြင်း။ တေဇဗလဆိုရာ
၌ အမတ်စစ်သူကြီးတို့ညာဏ်ပညာနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ သုတဗလဆိုရာ၌ မြို့ရွာနယ်အပိုင်းအခြားသိကျွမ်းသည်ညာဏ်
ပညာနှင့်ရှိသူပေါ်များခြင်း။ ညီတော်မညာဏ်ဗလကို မြို့ကနှင့်ထုတ်သည် အကြောင်းမှ။ မင်းတို့၏ကြရာဝတ်နှင့်
မည်။ ညီတော်ပြည်မင်းရှိသဒဂမ္ဘကို နှစ်ဖြင့်ကြားလွန်စွာပြောဆို၏။ မိမိသည်အမတ်စစ်သူကြီးတို့ကိုအရိအသေ
သဂါရဝမပြုသောကြောင့်။ ခုသိဒ္ဓတ်စစ်သူကြီးသည် ဗိုလ်လူအများတို့ကို လှည့်ဖြာ၍ ပြည်မြို့စားထံ ဝင်စားသွား
လေ၏။ မင်းဧကရာဇ်သည် မည်သည်မှာရှိသည်။ ညီတော်အာဒိန်သည်မည်သည်မှာရှိသည်။ ဝေ—လတတ်—တလ
ဝိ—လတာ—လေရာဒဿမောနတထာစားသည်။ မတ်အစမင်းမှာကောလိယကိုစားသည်။ ထိုသူ ၂ ယောက်မှာ
လက်စွဲအမတ် ဖြစ်သည်။ ထိုသူ ၂ ယောက်တို့သည် မြို့နေရွာစားတို့ကို ညှပ်ပန်နှိပ်စက် ကြေငွေကိုယူ၍ မစား
ထိုက်သောကြောင့်။ ဆင်ရဲပြန်ခြေသည်။ ကေတုဝတီပုဂံမြို့ကစစ်အင်္ဂါ ၄ ပါးနှင့်တကွ ဒိဒိနက္ခဝိ နေကောင်း
ရက်သာအခါနှိုက်။ ဗိုလ်ခြေဆင်ခြင်နှင့်တန်ခူလပြည့်ကျော် ၃ ရက်အင်္ဂါနေ ကေတုဝတီပုဂံမြို့ကချီးထွက်လာ၍
၁၅ ရက်နေနှင့်ရော်လာသည်။ ထိုအခါ သီရိဟံသာဝတီမြို့မှာ တပ်စခန်းချနေရာ။ ထိုအခါ—သီရိဟံသာဝတီမင်း
ဧကရာဇ်လည်း စတုရင်္ဂစစ်အင်္ဂါလေးပါးကို ပြင်ဆင်ပြီးလျှင် ချီလာသည်စစ်ကို ဆီးကျိုး၍တိုက်ရာစစ်ညှိသော
ကြောင့်မုတ္တမမင်းကိုစစ်ကုမည်အကြောင်းစာပေးလျှင် မုတ္တမမင်းကကြား၍ဗိုလ်ချေးအများ ဆင်တပ်ခြင်းတပ်—
အမတ်စစ်သူကြီး သူရဲသူခက်အလွန် အရင်းတညီတညွတ်တချက်ထည် မုတ္တမကချီလာ၍ သီရိဟံသာဝတီမြို့ကို
ရော်၏။ မုတ္တမမင်းလည်း ရောဝံဆင်ကိုစီးပြီးလျှင် ဗိုလ်ချေဆင်ခြင်သူရဲသူခက်အလုံးအရင်းနှင့် ခုခံကူညီတိုက်ရာ။
ကေတုဝတီပုဂံမြို့ကစစ်သည်တို့ မခံမရပ်—မခံနိုင်၍ဗိုလ်ချေတပ် အလုံးအရင်းနှင့်ဆင်ခွါသွားကြလေ၏။ မုတ္တမမင်း
မှူးမတ်စစ်သူကြီးရဲမက်တို့နှင့် ကူညီလာသည်ကို သီရိဟံသာဝတီမင်းက—မုတ္တမမင်းကိုသတ်မည်ကြံ၍ဗိုလ်ချေနှင့်
တကုမင်းကြီးလည်း ဥပသထဆင်ကိုစီးပြီးလျှင်ထွက်လာ၏။ မုတ္တမမင်းကချီးထွက်လာသည့်စစ်ကိုမြင်လျှင်သူ
ရန်သူကိုအာဗိုလ်ချေနှင့်ကူညီတိုက်ဖျက်သည်။ ငအာသတ်မည်ကြံပြန်သည်။ ကျေးဇူးကိုမသိ။ သည်တိုင်ပြည့်မှာ။
ငါသည်သာသနာဒါယကာဖြစ်ရမည်မှန်လျှင် ယခုချီလာသည့်ရန်သူလေမျက်နှာ ရှစ်မျက်နှာတို့ကိုငအာချီးဖွဲ့နိုင်
ပါစေသာဟုသစ္စာဝိဇ္ဇာန်ပြုပြီးလျှင် မုတ္တမမင်းလည်းရောဝံဆင်ထက်သို့တက်၍ ဗိုလ်ချေဆင်လုံးခြင်းရင်းနှင့်တကွ
ပြုပြင်သည့် မင်းဧကရာဇ် ၂ ပါးဆုံ၍စစ်ထိုးကြရာ—သီရိဟံသာဝတီမင်းစီးသည့်ဥပသထဆင်ကိုထိုးမိ၍ အစွယ်
ကျိုးလျှင်ဧကရာဇ်မင်းကိုပြန်လန်ရွံမခံဝံသောကြောင့်။ ဗိုလ်ချေဆင်လုံးခြင်းရင်းနှင့်တကွပုဂံစီးလေ၏။ မုတ္တမ
မင်းလည်းအောင်စည်ကိုစီးပြီးလျှင်ထာဏီ ၄ ပါးနှင့်ပြည့်စုံသောသီရိဟံသာဝတီမြို့ကိုသိမ်းယူလေ၏။ ထာဏီ ၄
ပါးဆိုရာမှာ—ရာဇထာဏီ၊ မိဇ္ဇထာဏီ၊ ရတ္တထာဏီ၊ ယောဂထာဏီ၊ ထိုထာဏီ ၄ ပါး၌ရာဇထာဏီဆိုရာမှာမြတ်
သောမင်းမျိုးဘုန်းတံခိုးနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ မိဇ္ဇထာဏီဆိုရာမှာ—အတတ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံသူပေါ်များခြင်း။ ရတ္တထာ
ဏီဆိုရာမှာ—ရတနာ ၇ ပါးပေါ်များပြည့်စုံခြင်း။ ယောဂထာဏီဆိုရာမှာ—အသက်ကိုစွန့်သည် သူရဲသူခက်ပေါ်

များခြင်း။ ယာဏီ ၄ ပါးနှင့်ပြည့်စုံသည့်သီရိဟံသာဝတီမြို့ကိုသိမ်းယူ၍။ မကောင်းသောသူတို့ကိုသုတ်သင်ရှင်းလင်းပြီးလျှင်ငြိမ်းဝတ်စွာစိုးအုပ်တော်မူ၏။ ။ မှူးမတ်သေနာပတိစစ်သူကြီးတို့က—သည်မြို့မှာ—မတော်မတရားရှိသည်ဘုရားပစ္စည်း—ဘုရားပစ္စည်း—သံဃာပစ္စည်းများနှင့် စပ်ဆိုင်သည်။ ထိုသံကျွေခဲမာရှိသောမကောင်းသောဥစ္စာပစ္စည်းများကိုအဝေးမှာစွန့်ပြစ်ရအောင်—မင်းဧကရာဇ်ထံတင်လျှောက်လျှင် ထိုမကောင်းမသန်သောဥစ္စာပစ္စည်းများကိုမြို့ကအဝေးအရပ်သို့စွန့်ပြစ်လေ၏။ ။ တိုင်းသူပြည်သားတို့သည်။ တကမ္ဘာပတ်လုံးတရားသဖြင့်အလင်းဖြစ်ရအောင်—ယမကသေမင်းသက္ကံသို့ တရားဆုံးဖြတ်ရာ မဇ်မကွက်ထိုက်သက်သည်ကိုနှစ်လုံးထားပြီးလျှင်—တိုင်းသူပြည်သားမှူးမတ်စစ်သူကြီးရဲမက်တို့တည်တညွတ်ရှိပြီးမှ—လပြည့်နေ့လမင်းသည် နက္ခတ်တာရာ—ကျယ်အပေါင်း ခြံရံလျက်တောက်ယွန်းဘိသက္ကံသို့ သိန်းသန်းမကသောတိုင်သူပြည်သားတို့အကျိုး စီးပွားကိုဆောင်လိုသောငှာ။ ။ မင်းကင်းတရားဆယ်ပါးနှင့်ညီသဖြင့် မေတ္တာစိတ်ကိုပွားများလျက် တိုင်သူပြည်သားတို့ကိုဆုမွန်သွန်းသင်၍ရမင်းတို့ကင်းထုံးကျင့်နည်းအတိုင်းမမှားမရှင်းစေရ။ ကာလအရှည်သီရိဟံသာဝတီမြို့ကိုစိုးစံတော်မူသည်။ ။ တနေ့သ၌ ဂေါသာရဒေဝတုတွင်ကောင်းမြတ်သောအဘိသိက်သွန်ခံသည်သလွန်တော်ပေါ်ထက်စိတ်နှလုံးကြည်လင်စွာစံနေတော်မူသောအခါ—မှန်ကံသဖြင့် တရားသောအမှုကိုစင်စား ဆင်ခြင်တော်မူသည်သီရိဟံသာဝတီမြို့တော်မှာဘုရားသွင်ကိုယ်စားတော် နှလုံးထားပြီးလျှင်တိုင်သူ ပြည် သားတို့ကို မှန်သောတရားသဖြင့်ဖြစ်စေလိုသည်လည်း တကြောင်း၊ မကြောက်မရွံ့ရအောင်သတိပေးသည်လည်းတကြောင်း၊ မှန်သောတရားသဖြင့်ဖြစ်ရအောင် ခေါင်းလောင်းတခုကိုသွန်းလုပ်ပြီးလျှင် လယ်ဘော်မဏ္ဍပ်မှာဆွဲထားမည်။ ဟိုတိုင်သူပြည်သားတို့ကိုမတရားသောအမှုကိုစီရင်လျှင် ခေါင်းလောင်းကိုတီရိမည်။ ခေါင်းလောင်းသံ ကြားတော်မူလျှင်—တိုင်သူပြည်သားတို့ကိုမှန်သောတရားသဖြင့် ဆုမွန်ပေးတော်မူမည်နှလုံးထားပြီးလျှင်—ငွေစင်ချိန်ငါးသိန်းတထောင်ထိုက်သည့် ခေါင်းလောင်းတခုကို သွန်လုပ်စေသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၀၄ ဗလ္လဂုဏ္ဍ သံဝစ္ဆရာ နတ်တော်လွန်း ၁၂ ရက်နေ့ တနင်္လာနေ့ ဘဒ္ဒါဒိတီ—ခနုလက်—နေတက်၌— ၂ ပါး— ကြာသပတေးတွင် ဗုဒ္ဓဟူနဝင်—ထိုအခါ၌ ဧကရာဇ် မင်းမြတ်သည်သွန်လုပ်ထားစေသည်ခေါင်းလောင်းအချိန် ၀၂၅၄၂ ကိုလုပ်ပြီးလျှင်လယ်ဘော်မဏ္ဍပ်မှာဆွဲထားစေသည်။ ခေါင်းလောင်းသွန်လုပ်ပြီးလျှင် ဆွဲထားသည့်နေ့မှစ၍ တိုင်သူပြည်သားတို့ကို မတရားသည့်အမှုကို စီရင်လျှင် ခေါင်းလောင်းကိုတီသည်။ ခေါင်းလောင်းသံကို ဧကရာဇ်မင်းမြတ်အား ကြားတော်မူလျှင်မှန်ကံသောတရားသဖြင့်ဖြစ်မြတ်ဆိုဆုမွန်စီရင်သည်။ တိုင်သူပြည်သားတို့လည်းစိတ်နှလုံးတွေ့၍ ရေနှင့်ဆေးဘိသက္ကံသို့စင်ကျယ်သည်။ ဧကရာဇ်မင်းမြတ်သွန်လုပ်ထားသည်ခေါင်းလောင်းကိုပျက်စီးရှိုင်းလျှင် နောင်မင်းဧကရာဇ်တို့သီရိဟံသာဝတီပြည်ကိုမင်းပြုလုပ်၍ တိုင်သူပြည်သားတို့အား မှန်သောတရားသဖြင့် ရည်စုထောက်ထား၍ ပြင်ပင်ပါ။ ဣန္ဒြေသည်ခေါင်းလောင်းကိုသွန်လုပ်ထားရသည် တိုင်သူပြည်သားတို့ မှန်သောတရားသဖြင့် ဖြစ်ရသည်အကျိုးမှာ။ နောင်နိဗ္ဗာနအသေအရပ်သို့ ရောက်ရာ၊ စေသော်။ နိဗ္ဗာန်မရမှီအကြာလည်း ဘဝတိုင်းတရားကို ဆုမွန်ရာလည်း မှန်သောတရားသဖြင့်ဆုမွန်ပါစေသာ။ ငါသည်ကုသိုလ်တရားကောင်းမြတ်သည်ကိုပြုရပြီး။ ။

TRANSLATION

1. In this auspicious cycle the lord of grace, the Exalted Buddha Kakusandha, the lord of grace, the Exalted Buddha Konāgamana, the lord of grace, the Exalted Buddha Kassapa,

2. together with [their] religion having passed away [and] gone to Nirvana, the lord of grace, the Exalted Buddha Mahavira¹ Gotama, arose into existence.

3. From the year the lord of grace, the Exalted Buddha Mahavira Gotama achieved parinirvana, [in the era of] religion 1275 years elapsed;

4. in the [period ending with the year of the era of] religion 1913² a king arose into existence, who was lord of great majesty [and] merit, possessed of learning [and] acquirements which needed no

5. memorising [but] appeared spontaneously in himself, possessed of merit and knowledge, endowed with discrimination of what is fitting [and] what is not fitting,

6. possessed of pomp [and] retinue³, and who leads one to power [and] strength. His Majesty had compassion on living creatures, as though they were his own relatives to the end that they might be released from misery,

7. giving gifts to people according to the law; he was in intimate counsel with [his] four servants, and was well versed in the 18 great arts and sciences.

8. He knew the principle of good and evil, and endeared himself to others.

9. He was a prince⁴ intimately acquainted with ceremonial ablution [and] initiation of others. The city was endowed with the five forces, that is to say, *dasabala*,

10. *nāṇabala*, *kāyabala*, *tejabala*, *sutabala*:—*dasabala*, that is to say, being endowed with wealth

11. [and] gems of [the] seven kinds; *nāṇabala*, that is to say, a royal monarch who is endowed with ready wit,

12. quick intelligence; *kāyabala*, that is to say, the eighteen sorts of handicrafts; *tejabala*, that is to say, being endowed with many

1 Apparently *Mhāvā* Else what is the *ra*? 2 The figures 1275 and 1913 as applied to a *sāsana* era seem irreconcilable. 3 *Pavī* not in Halliday. 4 i.e. *Bāñā*.

13. ministers, military officers of much glory [and] fame; *sutabala*, that is to say, the power of all knowledge which knows

14. a multitude of qualities, the boundaries of the realm [and] the small villages.

His Majesty, Bañā Ngè, King of Pegu¹, expelled his younger brother Rissadugambha,

15. Prince of Prome², because his mind [was] depraved [and] he committed acts of disloyalty.

16. Must he be taking bribes? With disrespect and inattention he behaved and he

17. enticed Dussidat over to his own army [and] caused him to go down to the king of the city of Prome. "Where is His Majesty now?"

18. Shall I oppress³ His Majesty's younger brother Adanin? Who knows His Majesty's younger brother, Yan Cesika?" [Thus was he disloyal.]

19. Waw, Labāt, Taluai, Lapah, these four villages Dassamonatathā [it was] who 'ate' [them]. Prince Mat Bada

20. 'ate' the place Koliya. These two were [of] the left side. Because [they] oppressed the people, obtained gold [and] silver among

21. the inhabitants of towns [and] inhabitants of villages, it [gold and silver] perished; they were not worthy of it and consequently must come to misery again.

22. After this from the city of Ketuwatī Pagan,⁴ having served out [and] taken arms [and] prepared the battle array,

23. in an auspicious *tithi* and *Naksatra*, a moment suitable for the expedition, an army of soldiers, who were like unto the mind, set out

24. from the city of Ketuwatī Pagan [in the] month Caitra, third waning, the day [being] Tuesday. After an interval of 15 days they were to reach camp.

25. An army of infantry, an army of elephants, an army of horse, an army of chariots,—together with this fourfold army, the soldiers came down [and] reached

26. camp, and put up flags [and] war banners [in] the land [of] Hansawatī. The royal monarch

1 *Boga*.

2 *Pran*.

3 *Payaw* not in *Holiday*.

4 *Bakām*.

TALAING INSCRIPTION IN A BELL CAST BY ANAUPPET-LUN MIN.

27. of the city of Hansawati, on his part, having attacked with the fourfold army, not being able to support the onslaught of the army of the men who had come,

28. sent a letter to the king of the city of Martaban¹ to cause him to come and help the army. The king of Martaban, having heard of it,

29. arranged evenly, in unison, an army of elephants, horse, infantry [and] chariots and set forth to go over to the city of Srī Hansawati [and]

30. reached [it]. And the royal monarch [of Martaban] mounted the elephant Erawuin 'Lily-white', while the army of elephants, horse, chariots [and] soldiery

31. with fury assailed the enemy so that the camp and division were

32. dispersed in rout altogether. Because His Majesty himself with his forces had come up together with the ministers, generals,

33. heads of the army, leaders [and] chiefs, [and] the host and rendered assistance, the hostile army was defeated.

34. Thereupon, the king of Srī Hansawati on his part planned to kill the king of Martaban, [and] sallied forth with a very great army.

35. The king of Martaban, seeing the very great army, realized [what was happening]. "With my army I came to help;

36. now [he] plans to hurt [and] kill me in return", having said this he made an Act of Truth: "If it be so, that I shall uphold the religion again in this city,

37. may the enemies of the four quarters and the eight quarters not be able to hurt [me], let me be enabled to be victorious." And His Majesty

38. mounted the elephant Erawuin 'Lily-White', took the army of elephants, horse, infantry, chariots and the host, (and) shouting the battle-cry sallied forth [and] broke [and] entered

39. into the midst of their army. The two kings [being] in the midst of the fourfold army, at that moment a tusk of Uposatha broke [and he] did not venture to return to the charge;

40. elephants, horse, infantry, chariots [and] soldiery² did not venture to withstand but were dispersed (and) ran away. His Majesty the king of Martaban having succeeded in gaining the victory

1 *Muttama*.

2 *Sarāai* *lakkak* Cf. Burmese သုရေသုခဝိတ် Halliday does not register လခဝိတ်

41. proclaimed [with] drum [and] trumpet that he had got Sri Hansawati which possessed the four *dhami's* [depositories], that is to say, *rajadhami*, *bijadhami*, *rattadhami*,

42. *yogadhami*. Amongst the four *dhami's*, *rajadhami* means a succession of noble kings possessed of might [and] power; *bijadhami*

43. means the various arts [and] crafts [and] much fame; *rattadhami* means wealth, gold,

44. silver, rubies, diamonds, pearls, cat's [eyes], coral, existing in great quantities; *Yogadhami* means a soldiery strong of hand, bold to devote their lives, brave

45. [and] fierce, existing in great numbers. Having conquered [the city] that was endowed with the four *dhami's*, he swept away, levelled, cast out [and] cleared away every enemy.

46. "As to property which is not according to the Law, let us go out (and) report to His Majesty", thus the chiefs of the army, ministers

47. [and] generals said, and informed His Majesty about wealth belonging to shrines, belonging to the Law, belonging to the Clergy, which was like unto

48. a fire of redhot embers, and cast it out [to] a place far away from the city [and] caused it to be removed.

49. As for rational beings he set his mind that they should see the light during the whole cycle, [and] in giving

50. judgments to all these beings he acted like king Yama who makes judgments according to law. As to what was proper and improper

51. in speech and act and in everything, ministers, chiefs of the army, nobles [and] princes, the army [and] soldiery,

52. all of them, were in harmony [and] agreement, even as in the autumn the moon-god rises [and] shines among the border of

53. stars [and] constellations. He made up his mind to be responsible towards, and accepted

54. the responsibility for the, people. There were ten thousand [and] hundred thousand of people [that he] disciplined altogether; [he] observed the ten *dhammas*¹, established the law of

55. loving-kindness among the people, admonished [and] instructed them, bringing them nearer according to the law of the kings of old, [that they] could not escape or avoid [it].

¹ i.e., duties of a king

56. during a long period [he] was able to rule the city of Sri Hansawati in accordance with the custom of the kings of old, he did not evade it;

57. but abided in its observance.

There was a time, one day, in the autumn season, (he) was upon the couch of enthronement,

58. with a heart very completely disposed to the Law. "In this city of Sri Hansawati to do (duty as) a substitute (for)

59. the Exalted Buddha let (me) set up. An Act according to the Law have I set my heart upon. Let me be able to make (and) give

60. judgments (for) all mankind; let their minds be broad, that the people may not fear (and) be afraid; let me give them

61. a principle of remembrance, causing (them) to be able to observe judgments (and) not desire to evade judgments; I (will) cast a bell,

62. I (will) hang (it in) the middle of the Court hall: If a judgment be given not according to law

63. to the people, let them strike the bell (and) give information. When (I) have heard the bell, I will give judgment according to law

64. to the people" This did His Majesty desire. For the value of pure silver amounting to a weight of one thousand viss,

65. (in) Sakkarat 983, a Phalguna year, (in) the month Mirgasiras on the 12th [of the] waxing [half], the day [being] Monday,

66. in the Bhaddra *thiti*, the *lagna* being Sagittarius, the time sun risen thrice *nadi* two *pad*, *triyān* of Jupiter, *nawān* of Mercury,

67. at the time His Majesty having caused the casting of a bell of the weight of 8254 ticals, caused it to be hung up in the middle of the Court

68. hall. From the time of the hanging of the bell, if persons did not obtain the path of judgment according to the law, they had to strike the bell

69. of reminder. His Majesty, being able to hear the sound of the bell, was enabled to give judgment according to law to all

70. the people. From that time forth, the people could get all their heart's desire, the people got their minds cleansed

71. altogether by His Majesty casting this bell. Let the royal monarchs ruling the city of Sri

72. Hansawati hereafter, (if) this bell (should be) destroyed, perish (or) wear out, having (due) regard to the benefit (and) advantage for all

73. the people, cause (it) to be renovated, made (and) prepared. Let the merit of my making the bell, of making

74. judgments for the people according to (their) wishes, (be that) in the future (I) may return to the state of Nirvana (and)

75. dwell (there) permanently ! (In the) long time of attaining to Nirvana, (in) each several existence let justice be done according to law, let (me)

76. succeed in doing justice according to law. I have succeeded in doing justice.